

KÚRIAI DÖNTÉSEK

BÍRÓSÁGI HATÁROZATOK

2022/8

70. évfolyam

2022. augusztus

TARTALOM

JOGEGYSÉGI PANASZ TANÁCS

A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.I.60.018/2021/10. számú határozata.....	1165
A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.II.60.021/2021/17. számú végzése.....	1169
A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.I.60.038/2021/4. számú végzése.....	1170
A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.I.60.033/2021/4. számú végzése.....	1170

KOLLÉGIUMI VÉLEMÉNYEK

1/2022. (VI. 8.) KK vélemény A megelőző eljárás fogalmáról a közszolgálati jogviszonyokban.....	1173
1/2022. (V. 30.) PK vélemény A házastársi közös vagyon megosztásának egyes kérdéseiről.....	1174

BÜNTETŐ KOLLÉGIUM

196	Nem szakítja meg az elévülést az újabb elfogatóparancs kiadása, ha azt csupán a jogi környezet változása tette szükségessé és eredményeképp bár a hatékonysága fokozódik, de hatóköre nem bővül. Ugyanakkor a terhelt felkutatását szolgáló azonos eszközök ismételt igénybevétele félbeszakítja az elévülést, ha a korábban már alkalmazott intézkedés ismételt megtételét a terhelt valós személyazonosságának utóbb történt tisztázása indokolja, vagy az elfogatóparancs kibocsátását követő személyazonosítás folytán a keresett személy körözési nyilvántartásban feltüntetett nevének vagy személyi adatainak helyesbítésére kerül sor.....	1178
197	I. A jogalkotói rendelkezések elvi tartalma magában foglalja azt, hogy az államok kötelessége a nőekkel szemben családon belül elkövetett bármilyen erőszakos cselekmény esetén hatékony büntetőjogi védelmet biztosítani. A bíróságoknak a büntetékiszabási gyakorlat során ezt a jogalkotói szándékot szem előtt kell tartaniuk, és ennek megfelelően a kiszolgáltatott nők elleni erőszak súlyos formáinak a szankcionálása során a törvény szigorát szükséges alkalmazniuk, mivel az ilyen jellegű erőszakos cselekmények az utóbbi időben nem csupán elszaporodtak, hanem egyre durvább, elvetemültebb elkövetési formát öltöttek. II. Amennyiben a vádlottal szemben kiszabott szabadságvesztés eltúlzottan enyhe, a szabadságvesztés-büntetés jelentősebb mértékű súlyosítása indokolt, és ehhez igazodóan a közügyektől eltiltás tartamának felemelése szükséges.....	1182

198	Az az ügyben eljáró bíró, akivel szemben a büntetőeljárás törvényben szabályozott kizárási ok nem állapítható meg, pártatlan bírónak minősül, és az ügyben eljárása ezen okból nem sértheti az Alaptörvény XXVIII. cikkében meghatározott pártatlan bíróság eljárásának követelményeit.....	1187
199	A bíróságnak alaposan és az előkészítő ülésről készített jegyzőkönyvből – így értelemszerűen a Be. 445. § (8) bekezdése alapján készített rövidített jegyzőkönyvből is – utólag ellenőrizhető módon kell vizsgálnia a bűnösséget beismertő nyilatkozat elfogadhatóságának a Be. 504. § (2) bekezdés a) és b) pontjában írt feltételét.	1189
200	I. A bíróságnak a vádirat benyújtását követően egy hónapon belül hivatalból kell vizsgálnia, hogy az ügyben hatáskörrel és illetékességgel rendelkezik-e, illetőleg amennyiben ennek helye lehet, határozhat az egyesítés vagy elkülönítés kérdésében, illetve ilyen kérdésben az egyesítés megfontolása iránt megkeresheti az egyesítés tárgyában döntésre jogosult bíróságot. Mindez azonban nem érinti a bíróság azon kötelezettségét, hogy a vádirat benyújtásától számított egy hónap elteltével a vádiratot kézbesítenie kell és a vádirat kézbesítését követően – amennyiben az egyesítés megfontolására megküldött ügyet a másik bíróság nem egyesíti – a törvényes határidőben előkészítő ülést kell kitéznie. II. Az egyesítés tárgyában kizárólagosan az arra jogosult bíróság hozhat döntést. III. Az előkészítő ülés a tárgyalással együtt az elsőfokú bíróság eljárását képezi, amely együttesen tekinthető önálló bírósági szaknak, így a Be. 146. § (1) bekezdése szerint az eljárás azonos szakaszában folyamatban lévő ügynek kell tekinteni azokat az ügyeket, amelyek vádemelést követően az elsőfokú bíróságon vannak folyamatban, az elsőfokú bíróság ügydöntő határozatának meghozataláig.....	1192
201	I. A másodfokú bíróság a terhelt cselekményeit látszólagos alaki halmazat helyett valódi anyagi halmazatként, azaz több cselekményét több bűncselekményként értékelve hozott a Be. 567. § (1) bekezdés f) pontja alapján eljárást megszüntető rendelkezést a kábítószer birtoklásának vétsége vonatkozásában. Ez a Be. 615. § (2) bekezdés b) pontja szerinti ellentétes döntésnek minősül, amely a másodfellebbezés lehetőségét megnyitotta. II. Nincs helye az ítélet jogerőre emelkedése megállapításának mindaddig, amíg az arra jogosultak az őket megillető fellebbezési jogukat nem gyakorolhatták.....	1194
202	Ha a terhelt érdekében több meghatalmazott védő jár el, és a vezető védő az elsőfokú bírósági tárgyaláson, a jogorvoslattal	

- támadható határozat kihirdetésekor jelen van és fellebbezési jogát gyakorolja – azaz erre más védőt nem jelöl ki –, nyilatkozata kizárja, hogy a bíróság határozatával szemben másik védő is fellebbezést jelentsen be.
Ilyen esetben a további védő fellebbezését – mint nem jogosulttól származót – el kell utasítani..... 1197
- 203** Ha az első- és a másodfokú ítélet egyaránt megalapozatlan, a tényállás lényeges részeiben eltérő, az ügyészség által indítványozott tényállásmódosítás – bár iratszerű –, azonban úgy az első-, mint a másodfokú ítélet tényállásától lényeges elemében eltérő, egyik meglévő tényállásba sem illeszkedő. Következésképpen a harmadfokú eljárásban a megalapozatlanság valójában nem kiküszöbölhető 1199
- 204** I. A vádirat benyújtását követően, de a vádirati tényállásra alapítottan – valójában a Be. 26. § (1) bekezdése alapján – indítványozott jogi személlyel szemben alkalmazható intézkedést a bíróságnak érdemben el kell bírálnia akkor is, ha nem tart tárgyalást, és abban az esetben is, ha – bármilyen okból – tárgyalást tart, de a tárgyalás eredményéhez képest a vádirati tényállás módosítása nem szükséges.
II. A vád tárgyát képező bűncselekmény és a jogi személlyel szembeni intézkedés alkalmazhatóságát alátámasztó körülmények pontos leírása garanciális jelentőségű, hiszen a jogi személy egyértelmű azonosításának követelményével együtt tartalmában megfeleltethető a Be. 6. § (3) bekezdésében rögzített alapveti rendelkezésnek, miként a Jszt. 13. § (2) bekezdésében írt további tartalmi elemnek 1205
- POLGÁRI KOLLÉGIUM
POLGÁRI SZAKÁG**
- 205** I. Anyagi pervezetés nem terjedhet ki a bizonyítékok bizonyító erejének előzetes értékelésére és a felek erről való tájékoztatására.
II. Az anyagi jogerőhatás alóli kivételt jelentő utóper lényegadó ismérve, hogy szűk körben, a jogerős ítéletet megalapozó tények utóbb bekövetkezett lényeges megváltozása esetén teszi lehetővé a szolgáltatás mennyiségének vagy időtartamának megváltoztatása iránti keresetindítást. Ez értelemszerűen azt is jelenti, hogy a bíróság az utóperben az érdemi döntésének meghozatalakor kizárólag az említett jogszabályi feltétel fennállásának vizsgálatára szorítkozhat..... 1210
- 206** I. A névviseléshez való jognak a szólásszabadsággal és a véleménynyilvánítás szabadságával való ütközésének megítélésénél két azonos szinten védett jog gyakorlását kell összemérni a korlátozás szükségességének és arányosságának szem előtt tartásával.
II. A közszereplőket is megillető személyiségvédelmi eszközök és a véleménynyilvánítás szabadsága határának megvonása esetén nem lehet az egyes személyiségi jogok között különbséget tenni..... 1213
- 207** I. A dologösszesség fennállása, illetve annak hiánya hivatalból nem észlelhető.
II. Nem szünteti meg az elővásárlásra jogosult elővásárlási jogát és annak gyakorolhatóságát az, ha az eladó mentesül a vételi ajánlat közlésének kötelezettsége alól..... 1217
- 208** I. Nyilvánvalóan sérti a jóerkölcsöt az, ha a szerződés megkötésére egy olyan rendszer részeként kerül sor, amelynek lényege, hogy a kötelezett a korábbi befektetésekre ígért hozamokat a későbbi befektetésekből fedezi, így a kötelezett már a szerződés megkötésekor tisztában van azzal, hogy a vállalt kötelezettségét nem tudja teljesíteni. A jogosult célja pedig egy olyan befektetés, amelynek során a szerződés megkötésének időpontjában legális befektetéssel köztudottan el nem érhető, irreálisan magas hozamot érjen el.
II. Az érvénytelen szerződés nem hoz létre kötelezettséget a szolgáltatás teljesítésére, illetve jogosultságot a szolgáltatás követelésére, így, ha a biztosított szerződés érvénytelen, az azt biztosító jelzálogjogot alapító szerződés is érvénytelen..... 1221
- 209** A szerződéses jogviszony tartalma alatt felmerülő vis maiorként minősülő körülmény többféle joghatás kiváltására is alkalmas lehet a felek közötti jogvita tárgyától függően. A szerződés erre vonatkozó kikötése alapján okot adhat a szerződés megszüntetésére egyoldalú jognyilatkozattal. Ha a szerződésben a vis maior okok felsorolása példálózó jellegű, a bíróságnak a konkrét eset összes körülményeit mérlegelve kell megítélnie azt, hogy az adott esemény vis maiornak minősül-e 1226
- 210** I. Ha a perben bizonyított tények alapján olyan releváns jogkérdés merül fel, amelynek tárgyában más polgári perben – azonos tényekre alapítottan – az Európai Unió Bírósága előtt előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményeztek, a bíróság felfüggesztheti a per tárgyalását.
II. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés szükségességének megítélése a kérdést előterjesztő bíróságot terheli. Az előterjesztő bíróság saját felelősségére határozza meg az előterjesztés alapjául szolgáló jogszabályi és ténybeli háttérét..... 1229

POLGÁRI KOLLÉGIUM GAZDASÁGI SZAKÁG

- 211** Az engedményezés egyik alapvető, a jogintézmény természetéből következő sajátja, hogy az engedményezési szerződés alapján az engedményes a rá átruházott követelés tekintetében az engedményező régi jogosult helyébe lép. Amennyiben a hitelező a felszámolási eljárásban engedményezési szerződés eredményeként foglal el hitelezői pozíciót – akár úgy, hogy az engedményezés eredményeként lép be a felszámolási eljárásba és válik annak alanyává, akár úgy, hogy saját, korábban már megszerzett hitelezői jogállásán túl (amellett, avagy annak megszűnése után) további hitelezői követelést szerez meg –, számára az újonnan elfoglalt hitelezői jogállást tekintve nem nyílnak meg ismét a régi jogosultat hitelezőként megillető igényérvényesítési lehetőségek és határidők, ahogy a felszámolási eljárás keretében biztosított speciális jogorvoslati eszközöket, kiemelten a felszámoló intézkedésével szemben igénybevehető kifogást tekintve, úgy a hitelezőt a felszámolási eljárásról kívül megillető perindítási jog kapcsán sem. Az engedményezéssel elért hitelezői pozícióban az új jogosult nem pótolhatja a határidőhöz kötött, de a régi jogosult által elmulasztott eljárási cselekményeket és az elmaradt igényérvényesítést sem 1231
- 212** I. A társaság működését alapvetően meghatározó határozat meghozatalának folyamatát, eljárásrendjét szabályozó, a Ptk.-ban, illetve a társasági szerződésben szereplő előírások biztosítják a határozathozatal tagok általi kiszámíthatóságát, átláthatóságát, lényegében a társaság jogszerű működését. Ezért ezek olyan lényeges garanciális szabályoknak minősülnek, amelyeknek a megsértése főszabályként a határozat hatályon kívül helyezését megalapozó súlyos jogsértésnek minősül.
II. A társaság tagjainak autonómiája arra terjed ki, hogy a létesítő okiratban eltérhetnek a Ptk. diszpozitív szabályaitól, ennek hiányában azonban az eltérően nem szabályozott minden kérdésben a Ptk. rendelkezéseit kell alkalmazni 1237

POLGÁRI KOLLÉGIUM MUNKAÜGYI SZAKÁG

- 213** A munkavállaló azonnali hatályú felmondásához kapcsolódó juttatások önkéntes munkáltatói teljesítése nem zárja ki a jogellenes munkaviszony megszüntetés jogkövetkezményének utóbb, perben történő érvényesítését és a már kifizetett összeg visszakövetelését 1240
- 214** A munkáltató azon eljárása, hogy a Budapesttől 400 kilométeres távolságra lakó, 62 éves, hosszabb ideje fizetés nélküli szabadságon levő (ideiglenesen erre az

- életformára berendezkedő) felperest nagyon rövid határidő biztosítása mellett kívánta a megállapodáson alapuló fizetés nélküli szabadságról egyoldalúan visszahívni, a felperes munkahelytől távol maradó magatartása mellett sem alapozhatja meg a rendkívüli felmentést 1245
- 215** Ha a munkáltató bizonyítja, hogy a kárt kizárólag a munkavállaló elháríthatatlan magatartása okozta, mentesül az ellenőrzési körébe eső munkabalesetért fennálló felelősség alól 1249

KÖZIGAZGATÁSI KOLLÉGIUM

- 216** Az Áht. 60/A. § (1) bekezdésének alkalmazása során a hatóságnak arányosítási kötelezettsége áll fenn abban az esetben, ha a felperes pusztán adminisztratív hibát vétett a beszámoló elkészítése során, de a beszámoló alapjául szolgáló dokumentumok vizsgálata alapján egyébként megállapítható, hogy a támogatás célja ténylegesen megvalósult és a támogatás felhasználása során felperes az egyéb, az adminisztratív követelményeken túli jogszabályi feltételeknek egyébként eleget tett 1254
- 217** Az Áht. 60/A. § (1) bekezdésének alkalmazása során a hatóságnak arányosítási kötelezettsége áll fenn abban az esetben, ha a felperes pusztán adminisztratív hibát vétett a beszámoló elkészítése során, de a beszámoló alapjául szolgáló dokumentumok vizsgálata alapján egyébként megállapítható, hogy a támogatás célja ténylegesen megvalósult és a támogatás felhasználása során felperes az egyéb, az adminisztratív követelményeken túli jogszabályi feltételeknek egyébként eleget tett 1258
- 218** A felperes keresete érdemben csak akkor bírálható el, ha a keresetlevélben megjelölt jogszabálysértés tekintetében keresetösségi joggal rendelkezik 1261
- 219** A megismételt eljárás nem teremt új ügyet, így a jogvitát a bíróság által meghatározott keretek között kell véglegesen lezárni. Az alperes nem változtathatja meg alapvetően a megismételt eljárásban az értékelés keretrendszerét, új körülmények hiányában eltérő joggalapon álló döntést nem hozhat, nem üresítheti ki a jogerős ítélet iránymutatásában foglaltakat 1265
- 220** Az ügyvédi tevékenység gyakorlásának felfüggesztéséhez nem társul a jogellenes magatartás megszüntetését vagy jogszerű állapot helyreállítását előíró kötelező határozat meghozatala, ezért az Ákr. 103. § (4) bekezdése nem alkalmazható.
Az ügyvédi tevékenység gyakorlása felfüggesztésének nem előfeltétele a jogellenesség, ezért az nem tekinthető szankciónak.
Nem mérlegelési jogkörben hozott határozat esetén, ha a határozat nem jogsértő, akkor a politikai elfogultságra alapított egyenlő

	bánásmód követelményének megsértése nem merülhet fel.....	1270
221	A közigazgatási hatóság a kérelemre indult eljárása során a kérelem minden elemére köteles a tényállást tisztázni és a kérelemről dönteni, továbbá határozatát teljes körűen megindokolni.....	1279
222	Semmis a közigazgatási cselekmény, ha a döntést hozó testületi szerv nem volt jogszabályszerűen megalakítva	1287
222	Az anyagi jogerőhatás miatt az alapítélet a megismételt eljárásban köti az alperest, vagyis, ha el kívánja kerülni, hogy semmis döntést hozzon, elengedhetetlen az abban megfogalmazott iránymutatást követnie. Az alperest új eljárásra kötelező jogerős alapítéletben szereplő iránymutatás tartalma és jogszerűsége az új eljárásban hozott döntés elleni közigazgatási pernek nem tárgya.....	1290
223	A jogutódlás megállapításának elmaradása, az alperes személyének meghatározása lényeges eljárási jogszabálysértés, amely a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését eredményezi	1294
224	Az absztrakt normakontroll eljárásban a Kúria csak hatályos önkormányzati rendeletet vizsgálhat. Amennyiben absztrakt normakontroll eljárásban az eljárás megindítását követően az önkormányzat hatályon kívül helyezi az önkormányzati rendeletet vagy a támadott rendelkezést, úgy az eljárást a Kp. 140. § (1) bekezdése alapján a 139. § (1) bekezdése folytán alkalmazandó, 81. § (1) bekezdés g) pontja szerint meg kell szüntetni	1297

EURÓPAI UNIÓ BÍRÓSÁGA HATÁROZATAI

I	C-196/21. sz. SR kontra EW ügyben 2022. június 2-án hozott ítélet.....	1299
II	C-569/20. sz. IR elleni büntetőeljárás Spetsializirana prokuratura ügyben 2022. május 19-én hozott ítélet.....	1302
III	C-617/20. sz. T.N. és N.N. ügyben 2022. június 2-án hozott ítélet	1306

FÓRUM

	Dr. Ficsor Krisztina – Dr. Patyi András: A jogegységi panasz eljárás mint a jogegység biztosításának eszköze a Kúria gyakorlatában	1312
	Dr. Sziebig Orsolya Johanna: A nem vagyoni kártérítéstől a sérelemdíjig és azok környezeti tárgyú ügyekben való alkalmazhatósága.....	1321

CONTENTS

UNIFORMITY COMPLAINT PANEL		
	Decision No. Jpe.I.60.018/2021/10 of the Uniformity Complaint Panel of the Curia...	1165
	Order No. Jpe.II.60.021/2021/17 of the Uniformity Complaint Panel of the Curia...	1169
	Order No. Jpe.I.60.038/2021/4 of the Uniformity Complaint Panel of the Curia...	1170
	Order No. Jpe.II.60.010/2022/4 of the Uniformity Complaint Panel of the Curia...	1170
KOLLÉGIUMI VÉLEMÉNYEK		
	Department Opinion No. 1/2022 (VI. 08.) KK on the concept of preceding procedure in public employment relationships.....	1173
	Department Opinion No. 1/2022 (V. 30.) PK on certain questions related to the division of matrimonial joint property	1174
CRIMINAL DEPARTMENT		
196	The statutory limitation period shall not be interrupted by issuing a further arrest warrant, if its issuance has become necessary only because of changes concerning the relevant law and has not changed the scope of the arrest warrant, although the effectiveness of the warrant is increased as a result of its repeated issuance. Nevertheless, the repeated use of the same means serving the purpose of searching for the defendant shall interrupt the statutory limitation period, if subsequent clarification of the defendant's real identity has made it necessary to take the earlier applied measure repeatedly, or if the searched person's name or personal data, as indicated in the wanted records, has been corrected in the course of the identification process following the issuance of the arrest warrant	1178
197	I. The essential content of the legislative provisions implies that states are obliged to provide effective criminal law protection against any form of domestic violence committed against women. In their sentencing practice, courts shall consider the above intent of the legislative branch and, accordingly, they shall apply the full rigour of the law when punishing severe forms of violence against vulnerable women. Namely, such violent acts have not only multiplied in the recent past but have also taken more and more brutal, remorseless forms. II. If the prison sentence imposed on the defendant is extremely light, a significant increase of the sentence will be justified and the duration of the exclusion from	
	participating in public affairs shall be increased accordingly	1182
198	The judge hearing the case against whom none of the grounds for exclusion set out in the Code of Criminal Proceedings has raised, shall be regarded as an impartial judge and, for that reason, their proceeding in the case at issue shall not infringe the requirements related to the right to a fair hearing by an impartial court, as set out in Article XXVIII of the Fundamental Law of Hungary	1187
199	The conditions for accepting the defendant's admission of guilt, set out in Section 504 (2), points (a) and (b) of Be. [<i>Code of Criminal Proceedings</i>], shall be examined by the court thoroughly and in a way that can be subsequently verified from the content of the minutes kept at the preparatory hearing, including an abridged minutes prepared under Section 445 (8) of Be. accordingly ...	1189
200	I. After the indictment has been filed, the court shall examine ex officio, within one month from the date of filing, whether it has jurisdiction over the case and, if necessary, it may decide on the question of separating or merging the cases at issue, as well as it may refer the question of merger to the court that is entitled to merge the cases. Nevertheless, this shall not affect the obligation of the court to serve the indictment within one month counted from its filing and, after the indictment has been served, to set the date for the preparatory hearing within the deadline set out by law, if the other court, to which the case was referred in order to consider the merger, has not merged the case with another one. II. The question of merging the cases at issue may be determined only by the court which has the authority to do so. III. The preparatory hearing and the trial both form part of the proceedings before the court of first instance, and they shall be regarded jointly as a separate procedural stage; thus, under Section 146 (1) of Be., ongoing cases at the same procedural stage shall include cases which, after the indictment has been filed, are pending before the court of first instance, as long as the court of first instance delivers its decision on the merits of the case	1192
201	I. The court of second instance dismissed the case under Section 567 (1) (f) of Be. in respect of the misdemeanour of possession of narcotic drugs by establishing actual, substantive multiple counts of offense, instead of virtual and formal multiple counts, i.e. by considering several acts attributable to the defendant as several	

offences. Such a decision shall constitute a reversal under Section 615 (2) point (b) of Be. which has opened the possibility of a second appeal.

II. As long as the persons entitled to file an appeal were not in the position to exercise that right, it may not be established that the judgment has become final 1194

202 If there are several authorized defence counsels acting in favour of the defendant, and if the leading counsel is present at the hearing before the court of first instance, when the decision against which legal remedy is available is pronounced, and exercises their right to file an appeal —i. e. it does not appoint any other counsel to do so —, their declaration shall exclude any other counsel from filing an appeal against the court decision.

In such cases, an additional appeal filed by another counsel shall be rejected as an appeal filed by an unauthorized person 1197

203 If both the first and the second instance judgments are unfounded, and there are differences between them as to essential parts of the set of facts, a motion filed by the prosecution to modify the set of facts, even though being in accordance with the documents of the case, will fit neither the set of facts established at first instance, nor the set of facts established at second instance; so it will fit neither of the existing set of facts. Consequently, in the third instance proceedings, the unfoundedness may not be remedied in fact..... 1199

204 I. The court shall decide on the merits of any measure applicable to legal persons, initiated after the indictment has been filed but based on the set of facts included in the indictment, i.e. initiated under Section 26 (1) of Be., even if it does not hold a trial, and also in case it holds a trial for any reason but, according to the findings at the trial, amendment of the set of facts included in the indictment proves to be unnecessary.

II. Exact description of the criminal offence forming subject matter of the indictment, as well as of the circumstances that justify the application of a measure applicable against legal persons is a safeguarding condition; namely, its content —together with the requirement of identifying the legal person unambiguously— corresponds with the fundamental principle laid down in Section 6 (3) of Be., as well as with the further substantive condition under Section 13 (2) of Jszbt. [*Act on measures applicable to legal persons under criminal law*]..... 1205

**CIVIL DEPARTMENT
CIVIL CASES**

205 I. Conduct of proceedings in substantive matters shall not include any preliminary assessment of the probative force of the means of evidence, as well as informing the parties thereon.

II. The main characteristic of subsequent proceedings, which constitute an exemption from the authority of res iudicata, is that it allows filing an action for the modification of the amount or the duration of the services to be provided in a narrow scope, i.e. in cases where significant changes have occurred subsequently as to the facts on which the final judgment was founded. Accordingly, in any subsequent proceedings the court's decision on the merits shall be restricted to the examination of the abovementioned condition set by the law ... 1210

206 I. When considering the collision between the right to a name and the freedoms of speech and opinion, there are two rights enjoying the same level of protection, and their exercise shall be compared to one another, in abidance by the principle of necessary and proportionate restriction.

II. When striking the balance between the measures of protection of personality rights available also for public figures and the freedom of opinion, no differentiation between particular personality rights should be made .. 1213

207 I. The existence of an aggregate of things, as well as the lack thereof may not be detected ex officio.

II. The pre-emption right of the person entitled to pre-emption, as well as the exercisability of that right shall not be abolished by the fact that the seller is exempted from the obligation to disclose the purchase offer. 1217

208 I. A contract is obviously contrary to good morals, if it is concluded within the framework of a system where the obligor shall cover the profits, which earlier investments were promised to yield, from subsequent investments; thus, when entering into the contract, the obligor is already aware of the fact that they will not be able to perform their obligations. At the same time, the obligee's aim is an investment from which they can yield an unrealistically high profit that is obviously unachievable through any legal investment at the time of concluding the contract.

II. An invalid contract shall not constitute obligation to perform any service, neither shall it constitute any right to claim that service. Accordingly, if the secured contract is invalid, the contract establishing a lien, serving as a security for the main contract, shall be invalid as well..... 1221

209 Depending on the subject matter of dispute arisen between the parties, a circumstance that has been considered as force majeure and occurs during the term of the contract, may have several legal effects. It may serve as a ground for the termination of the contract by unilateral act, under a respective clause included in the contract. If the list of circumstances that are considered as force majeure is not exhaustive, the court shall determine, by considering all circumstances of the case, whether the circumstance at issue shall qualify as force majeure 1226

- 210 I. The court may stay the proceedings if the facts, which were proved to be correct during the proceedings, raise a question of law in which a preliminary ruling procedure before the Court of Justice of the European Union has been initiated in another proceedings, but on the same factual basis . 1229

**CIVIL DEPARTMENT
COMMERCIAL CASES**

- 211 One of the fundamental characteristics of the assignment of a claim, following from the nature of this legal institution, is that under an assignment contract, the assignee shall take the position of the former creditor who is the assignor, in respect of the claim transferred to the assignee. In liquidation proceedings, if the creditor has taken their position due to an assignment contract — either by entering the liquidation proceedings as a result of the assignment of a claim and becoming participant thereof as one of the creditors, or by acquiring further creditors’ claims besides, i.e. in addition to or after the termination of their former status as a creditor—, their new position as a creditor shall not make again available for them all the opportunities and time limits to enforce claims, which were available for the former creditor. That is the case both for special means of legal remedy, such as the objection available against measures taken by the liquidator, as well as for the creditor’s right to bring action outside the liquidation proceedings. In a creditor’s position that was achieved by an assignment, the new creditor may not make up for procedural acts and enforcement of claims, which were bound to time limits, but which were omitted by the former creditor..... 1231

- 212 I. Provisions of Ptk. [*the Civil Code*], as well as of the articles of association governing the procedure of adopting resolutions, which are key to a business company’s operation, render the decision-making process predictable and transparent for the shareholders, and thereby provide, in essence, the company’s lawful operation. Accordingly, such provisions are considered as safeguards the violation of which constitutes a serious infringement of law that justifies the setting aside of the resolution at issue.
II. The shareholders’ autonomy implies that they may deviate from provisions of the Ptk. which are applicable within the shareholders’ discretion; however, in lack of such a deviation, provisions of the Ptk. shall prevail in each question where the shareholders have not stipulated otherwise. 1237

**CIVIL DEPARTMENT
LABOUR CASES**

- 213 The employer’s voluntary performance of the allowances related to the termination of

- the employment relationship by the employee without notice shall not prevent the employer from bringing action subsequently for enforcement of the legal consequences of unlawful termination of an employment relationship, as well as for the return of the already paid amount 1240
- 214 Immediate discharge without notice may not be justified even by the fact that the plaintiff (employee) stayed away from its workplace, if the employer intended to recall the 62-year-old employee—who was living 400km away from Budapest, had been granted unpaid leave for a longer time, and got used to that lifestyle temporarily— from the earlier agreed unpaid leave by an unilateral act and with a very short notice period 1245
- 215 The employer shall be exempt from the liability for a workplace accident falling within its control, if it proves that the damage has been caused exclusively by the employee’s unavoidable conduct..... 1249

ADMINISTRATIVE DEPARTMENT

- 216 When applying Section 60/A (1) of Áht. [*Act on Public Finances*], the state authority shall be obliged to proportioning if the plaintiff has made only an administrative error when compiling the report, but otherwise it can be established, after examining the documents that were used as a basis for the report, that the aim of the subsidy has actually been achieved, and that the plaintiff has otherwise fulfilled all legal requirements other than administrative ones when using the subsidies..... 1254
- 217 When reasoning the judgment as to the merits of the case, compliance with the requirement concerning the interpretation of law set forth in Article 28 of the Fundamental Law of Hungary, i.e. consideration of the legislator’s intent, shall not exempt the court from the obligation to reason its judgment on the basis of comparing relevant elements of the legal institution disputed by the parties with provisions of statutory law applicable in the case at issue 1258
- 218 The plaintiff’s claim may be determined on the merits only in case the plaintiff has legal standing to bring an action in respect of the infringement of law referred to in the statement of claims 1261
- 219 The repeated procedure does not create a new case; thus, the dispute shall be resolved with final effect within the framework established by the court. In the repeated procedure, the defendant authority shall not modify basic aspects of the assessment framework; it shall not adopt a decision on a different legal basis, unless it is justified by new circumstances; furthermore, it shall not empty the content of the instructions given by the court in its final judgment 1265
- 220 Suspension of an attorney’s license is not accompanied by the adoption of a decision

	that orders cessation of any unlawful conduct, or restoration of the lawful situation; consequently, Section 103 (4) of Ákr. [<i>Code of General Administrative Procedure</i>] shall not apply.	
	Infringement of law is not a precondition for the suspension of an attorney's license, so it may not be considered as a sanction.	
	In respect of decisions brought outside the authority's scope of discretion, if the decision itself has not violated the law, discrimination based on political bias cannot arise	1270
221	During an administrative procedure initiated upon request, the administrative authority shall clarify the facts in respect of and decide on all elements of the request, as well as it is obliged to fully reason its decision ..	1279
222	The administrative act shall be considered as null and void, if the decision-making body has not been composed lawfully.....	1287
223	Due to its substantive <i>res iudicata</i> authority, the judgment delivered in the main proceedings shall be binding on the defendant also in the repeated procedure; consequently, if the defendant authority intends to avoid making a decision that is null and void, it shall follow the instructions included in the judgment. Content and lawfulness of the final judgment, delivered in the main proceedings and ordering the defendant to conduct a repeated procedure, shall not be subject matter of the administrative court proceeding initiated for the review of the decision adopted in the repeated procedure	1290
224	The lack of establishing a legal succession and determining the defendant's person is an infringement of essential procedural requirements, as a result of which the final judgment shall be set aside	1294
225	In its procedure for the review of local government legislation on an abstract level, the Curia shall only examine local government decrees that are in force. In such procedures, if the local government has abolished the decree or its contested provision after the initiation of the procedure, the procedure shall be terminated under Section 140 (1) of Kp. [<i>Code of Administrative Court Proceedings</i>], as well as under Section 81 (1) point (g) applicable according to Section 139 (1) of Kp.....	1297

JUDGMENTS OF THE COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION

I	Judgment of the Court of 2 June 2022 in Case C-196/21 SR v. EW.	1299
II	Judgment of the Court of 19 May 2022 in Case C-569/20, in the criminal proceedings against IR, interested party: Spetsializirana prokuratura.	1302
III	Judgment of the Court of 2 June 2022 in Case C-617/20, in the proceedings brought by T.N. and N.N.....	1306

FORUM

Dr. Krisztina Ficsor – Dr. András Patyi: Uniformity procedure, as a means of ensuring the uniformity of jurisprudence, in light of the case-law of the Curia	1312
Dr. Orsolya Johanna Sziebig: From the compensation of non-pecuniary damages to the grievance fee, as well as their application in environment-related cases.....	1321

Dr. Sziebig Orsolya Johanna*
A nem vagyoni kártérítéstől a sérelemdíjig és
azok környezeti tárgyú ügyekben való
alkalmazhatósága

Absztrakt

A dogmatikai és joggyakorlati problémáktól övezett nem vagyoni kártérítés intézménye jogtörténetté vált az új Ptk. hatálybalépésével. Ugyanakkor, a sérelemdíj alkalmazása kapcsán felvetődő kérdések megoldása a bíróságokra maradt. A tanulmány három kérdéssel foglalkozik. A nem vagyoni kártérítés és a sérelemdíj intézménytörténetével, majd ezt követi a nemzetközi kitekintés, amely válogatott államok tekintetében vizsgálja a személyiségi jogsérelem orvoslásának lehetőségeit. Végül megválaszolja, hogy a nem vagyoni kártérítés, illetve sérelemdíj kapcsán fellelhetőek-e a magyar judikatúrában kifejezetten környezeti vonatkozású ügyekhez kötődő esetek. Napjainkban egyre fontosabbá válik a környezet védelme. Első pillantásra nem tűnik egyértelmű kapcsolódási pontnak, azonban a környezeti kár is vezethet a személyiségi jogok sérelméhez. Így vizsgálandó, hogy vajon a sérelemdíjjal kapcsolatos joggyakorlatban fellelhetőek-e ilyen esetek és egyáltalán alkalmas eszköz lehet-e a jogsérelem orvoslására?

From the non-pecuniary damages to the restitution and their applicability in environmental cases

Abstract

The institution of non-pecuniary damages surrounded by dogmatic and practical problems had become a legal history after the new Civil Code entered into force. At the same time, it was left to the courts to solve the upcoming issues of restitution. The article addresses three issues. With the institutional history of non-pecuniary damages, followed by an international outlook examining remedies for personal rights' violations in selected states. Finally, it answers whether there are cases in Hungarian judicature that are specifically related to environmental issues in connection with restitution. Nowadays, protecting the environment is becoming increasingly important. At first glance, it does not

seem to be a clear link, but environmental damage can also lead to violations of individual rights. Thus, it is necessary to examine whether such cases are to be found in the case-law and whether non-pecuniary damages or restitution can be a suitable means of remedying such damage at all.

Bevezető gondolatok

*„Az embernek vannak féltettebb javai,
mint a vagyon, drágább kincsei, mint pénz és
drágaságok...”¹*

Az ember örök, veleszületett jellemzője a személyét, személyiséget ért jogsérelem orvoslásának igénye.² A személyhez fűződő jogokat mindenki köteles tiszteletben tartani, ahogyan ennek Polgári Törvénykönyv³ is nyomatékot ad a személyiségi jogok védelmén keresztül. A régi Alkotmány 70/A.§ (1) bekezdésében meghatározott diszkrimináció tilalmából levezetve (hatályos Alaptörvény XV. cikk),⁴ az egyes személyeket egyenlő méltóságú személyeknek kell tekinteni és kezelni, illetve, magának a személyiségnek a különböző szintjeit és tartalmi vonatkozásait tekintve sem lehet különbséget tenni. Nem lehet az egyes személyiségi jogokat tartalmilag kirekesztő szabályozással élni, ezeket mindenkinek figyelembe kell vennie és tiszteletben kell tartania. Minden személyiségi jog egyenlően, a törvény védelme alatt áll. Az emberi méltóság mint alapjog minden személyiségi jog „anyajoga”, az egészséges környezethez való jog általános célja pedig az emberi méltóság védelme. Ha az „egyén olyan környezetben él, amelyben nem képes egészséges vízhez vagy ételhez hozzájutni, vagy a levegő olyan mértékben szennyezett, hogy az veszélyezteti az egészségét, az nem egyeztethető össze az emberi méltósággal”.⁵ A személyiségi jog abszolút jellegű, és mindenkire egyaránt kötelező, ezáltal mindenki köteles tartózkodni a jogsértéstől, így a kötelezés tartalma negatív jellegű.⁶ A személyhez fűződő jogok védelme és a védelem körében érvényesíthető immateriális jogkövetkezmény, a korábbi nem vagyoni kártérítés – ma már sérelemdíj – dogmatikája a polgári anyagi jog egyik legrégebben vitatott, ellentétektől terhes jogintézménye.⁷

Az 1959. évi IV. törvény rekodifikációja érintette a személyiségi jogsérelem kompenzációjaként alkalmazandó nem vagyoni kártérítés intézményét is. A személyhez fűződő jogok vagyoni

* A szerző PhD, LLM adjunktus, Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Nemzetközi Jogi és Európa-jogi Tanszék; főtanácsadó, Kúria. Az írás a szerző álláspontját tartalmazza és nem értelmezhető az őt foglalkoztató intézmény állásfoglalásaként.

¹ MESZLÉNY Artúr: *Magánjog-politikai tanulmányok, különös tekintettel a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetére*, Politzer Zs. és fia, Budapest, 1901, 35–36.

² GÖRÖG Márta: *A nem vagyoni kártérítés kiterjesztése az általános személyiségi jog megsértésének eseteire*, Acta Juridica et Politica, Szeged, 2004, 32.

³ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről.

⁴ A határozat meghozatalakor hatályos Alkotmány 70/A. §, ma hatályos Alaptörvény (2011. április 25.)

Szabadság és felelősség, XV. cikk (diszkrimináció tilalma).

⁵ HERMANN Veronika: *Az egészséges környezethez való jog átfogó védelme az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatában*, A doktori értekezés tézisei, PTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Pécs, 2016, 5–6.

⁶ PETRIK Ferenc: *A személyiségi jog védelme, a sajtó helyreigazítás*, HVG–ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2001, 28.

⁷ GÖRÖG Márta: *Az immateriális elégtétel újabb jelenségei, mint a személyhez fűződő jogok dinamikájának „mércei”*, In: Európai jogi kultúra, Megújulás és hagyomány a magyar civilizációban (szerk.: Fuglinszky Ádám–Klára Annamária), ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2012, 289–297.

szankcionálása terén 2002-ben történt jelentős fordulat, az azóta lényegében változatlan sérelemdíj dogmatikai megjelenésével.⁸ Ugyanakkor az Európai Unióhoz való csatlakozás lehetőséget biztosított az európai tendenciákhoz való idomulásra, más államok jogi hagyományainak megismerésére. A nem vagyoni károk megítélése és maga a jogintézmény is erőteljesen vitatott a magyar polgári jog berkeiben, az új Polgári Törvénykönyv 2013. évi elfogadásával pedig a jogalkalmazókra hárult a sérelemdíj koncepciójának gyakorlatba való átültetése. A lassan egy évtizede alkalmazott Ptk. kapcsán meg kell vizsgálni, hogy vajon a bírósági gyakorlat mennyiben tudta kitölteni a sérelemdíj koncepcióját. További kérdésként merül fel, hogy a sérelemdíj alkalmazható-e egyes környezeti károk okozta személyiségi jogsérelemek kompenzálására, és vajon a magyar bírósági gyakorlatban találunk-e erre vonatkozó eseteket. A tanulmány három fő kérdéssel foglalkozik. Először a nem vagyoni kártérítés és a sérelemdíj intézménytörténete kerül összefoglalásra. Ezt követi a nemzetközi kitekintés, amely válogatott államok tekintetében kitér a személyiségi jogsérelemek orvoslására és esetleges környezeti vonatkozásokra. Végül, vizsgálat tárgyává teszi, hogy vajon a nem vagyoni kártérítés, illetve a sérelemdíj kapcsán fellelhetőek-e a magyar judikatúrában kifejezetten környezeti vonatkozású ügyekhez kötődő esetek. Ugyanakkor kérdésként merül fel, hogy a sérelemdíj egyáltalán alkalmas lehet-e a környezeti károk okozta személyiségi jogsérelem reparációjára.

A tanulmány háttérét adó kutatás a vonatkozó magyar és nemzetközi szakirodalom szintetizálására épül, feltérképezve a vonatkozó bírósági gyakorlatot.

I. A személyiségi jogsérelemek orvoslásának elméleti alapjai

I.1. A nem vagyoni kártérítés intézménytörténete és dogmatikai, alkalmazási problémái

A rendszerváltás utáni időszak, a jogállamiság megteremtésére irányuló törvényhozás magával hozta a polgári jog valóságos formái és térbeli kiterjedését. Ebbe a folyamatba illeszkedett az alkotmányos szabadságjogokkal szoros kapcsolatban álló személyiségi jogok, és személyiségvédelem intézményi megélénkülése.⁹ A nem vagyoni kártérítés szabályozása és hazai intézménytörténete ugyanakkor nem mutatott egyenletes jogfejlődést, és ennek eredményeként a normatív szabályozás hiányosságai megnehezítették

a jogalkalmazó bíróságok munkáját, az egységes joggyakorlat kialakulásának lehetőségét akadályozták. A magyar jogalkalmazási gyakorlatot a nem vagyoni kártérítéssel szemben örökös kételkedés jellemezte. Ezzel egyidőben a személyiségvédelem, a személyhez fűződő jogok sértésének szankcionálása az elmúlt évtized második felétől kezdődően került mindinkább előtérbe, a jogterület felértékelődése egyértelmű volt.¹⁰

Önmagában a nem vagyoni kártérítés fogalma is igen ellentmondásos volt. Valóságos célja az, hogy az elszenvedett sérelem hozzávetőleges kiegyensúlyozásáról olyan vagyoni szolgáltatás nyújtásával gondoskodjon, amely az elszenvedett sérelemért körülbelül egyenértékű előnyt nyújt. Azonban a realitások is azt mutatják, hogy egy, a nem vagyoni kártérítést megalapozó személyiségbeli sérelemnek nincsen és jellegénél fogva nem is lehet valóságos pénzbeli kompenzációja. További kérdésként merült fel a bírósági gyakorlat, hiszen, ha egy jogsérelem kapcsán az egyik bíróság megítél bizonyos összegű nem vagyoni kártérítést, míg hasonló esetben egy másik bíróság nem, sérül az egységes jogalkalmazás követelménye.¹¹

Az intézmény történetére kitekintve látható, hogy az 1800-as évek végének magánjogi gyakorlata elzárkózott mindennemű „ideális” kárért nyújtandó kárpótlástól vagy elégtételadástól. Az esetlegesen bűncselekménnyel okozott fájdalomért a korabeli jogi felfogás szerint az elégtételt a büntetőbíróságok adták meg. Azonban már az 1840-es évek szolgabírói jellegű bíraskodásában található elmozdulás a személyiségi jogsérelem felé. Az 1878. évi V. törvénycikk (a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és a vétségekről) rendelkezett a törvényellenesen letartóztatott részére fizetendő, összezszerülésében limitált kártérítésről. A Magyar Általános Polgári Törvénykönyv 1900. évi tervezete a nem vagyoni kár megtérítését nem találta a modern jogfejlődéssel összeegyeztethetetlennek, már csak azért sem, mivel enélkül a sértő cselekmények egy része megtorlatlan maradt volna. Az 1914. évi XIV. tc., a korabeli sajtótörvény is tartalmazott elmozdulást a személyiségi jogok érvényesítése felé.¹² A két világháború között¹³ kialakult a jogintézmény alkalmazási területe és módja. Továbbra is fennállt a vagyoni károsodással való összekapcsolás gondolata, azonban kizárólag a fájdalomdíj jellegű kárpótlás megítélésének elkerülésére. A bírói gyakorlat kizárólag akkor tartotta megítélhetőnek a nem vagyoni kárt, ha a sérelmet szenvedett erkölcsi érdek vagyoni kár okozására is alkalmas volt.¹⁴

⁸ FÉZER Tamás: *A nem vagyoni (erkölcsi) sérelemek megítélése a polgári jogban*, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2011, 341.

⁹ LÁBADY Tamás: *A nem vagyoni kártérítés újabb bírói gyakorlata*, ELTE Jogi Továbbképző Intézet, Budapest, 1992, 81.

¹⁰ BESENYEI Lajos-BÍRÓ György: *Személyek joga*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2007, 157.

¹¹ MÁTYÁS Melinda: *A nem vagyoni kártérítés elméleti alapjai*, Debreceni Jogi Műhely, 2009/4, 51–63.

¹² „...nem vagyoni kárért is megfelelő pénzbeli elégtételt követelhet, amennyiben az – tekintettel az eset körülményeire – a méltányosságnak megfelelő.”

¹³ A második világháború előtt időszakban: „nem vagyoni kártérítést megítélni általában csak komoly, különösen olyan hátrányért lehet, amely a károsultra nézve az életben való érvényesülését, kilátásainak csökkenését vonja maga után. Az elégtétel megítélésének feltétele a károsuló súlyos hibája mellett a méltányosság.” MARTON Géza: *Kártérítés*, In: Magyar magánjog III., Kötelmi jog általános része (főszerk.: Szladits Károly), Grill, Budapest, 1941, 358–399.

¹⁴ GÖRÖG Márta: *Kegyeleti jog és a nem vagyoni kártérítés*, Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2008, 94–102.

A második világháború után a szocializmus időszaka erőteljesen átalakította a személyiségi jogok megítélésének rendszerét. A Legfelsőbb Bíróság III. számú Polgári Elvi Döntése 1953-ban kimondta, hogy a szocialista rendszerben az ún. eszmei kár megtérítésére kötelezésre nincs lehetőség. Továbbá, a Legfelsőbb Bíróság 1953. évi elvi határozatában megfogalmazta, hogy „*az erkölcsi értékek pénzre váltása összeegyeztethetetlen az új társadalmi értékrenddel*”.¹⁵ Az 1960. május 1-jén hatályba lépett (ma már régi) Polgári Törvénykönyv nem ismerte az erkölcsi kártérítés fogalmát.¹⁶ Az 1977. évi IV. törvény (Novella) fordulópontot jelentett, és a következő szabályozást adta: „*a károkozó köteles megtéríteni a károsult nem vagyoni kárát, ha a károkozás a károsultnak a társadalmi életben való részvételét, vagy egyébként életét tartósan vagy súlyosan megnehezíti, illetőleg a jogi személynek a gazdasági forgalomban való részvételét hátrányosan befolyásolja*” (354. §).

A kompenzációs jellegű szabályozás vezérfonalát a Legfelsőbb Bíróság 16. számú Iránymutatása próbálta megadni, amely a tényállást tovább szűkítve, együttes jogkövetkezményként határozta meg a „*tartósan vagy súlyosan kitélt*”. Így, ha a sérelem súlyos fizikai vagy szellemi sérelemmel járt, de rövidebb időtartamra vonatkozott, már nem volt megítélhető a kártérítés. Részletes iránymutatást tartalmazott a kártérítés összegének megállapításához is. Ennek meghatározásához mérvadó körülmény volt a károsult életmódja, kora, anyagi viszonyai és a társadalom anyagi teherbíró képessége, amely utóbbi korlátozásként szerepelt. A tényállás legnagyobb hátránya az volt, hogy csak szűk körben, így közúti, munkahelyi balesetes és orvosi műhibák által okozott súlyos és tartós hátrányok ellensúlyozásának volt eszköze.¹⁷ 1989-ben végül hatályon kívül helyezték az Iránymutatást. A jogalkalmazási gyakorlat körvonalait egy meghatározó Alkotmánybírósági határozat, a 34/1992. számú AB határozat adta meg. Az Alkotmánybíróság e határozatát az 1959. évi IV. törvény, vagyis a régi Ptk. 354. §-ának alkotmányellenességi vizsgálata során hozta. Az Alkotmánybíróság ezt a rendelkezést alkotmányellenesnek találta és így részben megsemmisítette. Az idézett szakaszból a következő szabályozás maradt hatályban: „*a károkozó köteles megtéríteni a károsult nem vagyoni kárát*”. Az így tovább élő csonka szakaszt az 1993. évi XCII. törvény hatályon kívül helyezte, így a régi Polgári Törvénykönyvben a nem vagyoni kártérítés „*üres*” szakasznak minősült. Az AB határozat érdekessége, hogy a „*szoros tartalmi összefüggés*” végett a vizsgálatot más jogágakban, illetőleg más jogszabályokban szabályozott nem vagyoni kártérítéssel kapcsolatos kérdésekre is kiterjesztette. Az alkotmányellenességi vizsgálat indítványozásának oka az volt, hogy az 1977. évi szabályozás későbbiekben megsemmisített része szűkítette a károkozásért való nem vagyoni felelősséget. Az indítványozó indokolása alapján a személyiségi érdekeket védelmező nem vagyoni

kártérítés esetén nem lehet a vagyoni érdeksérelemnél kisebb jelentőségűnek tulajdonítani a személyiséget ért sérelmeket. Az, hogy az ilyen jellegű kártérítési igény érvényesítésének szigorúbb feltételei vannak, mint a vagyoni károsodásért követelhető kártérítésnek, alkotmányellenes. Továbbá sérti a jogegyenlőséget, hogy a gazdasági forgalomban részt nem vevő jogi személyektől teljesen elzárt a nem vagyoni kár érvényesítésének lehetősége. Az Alkotmánybíróság az indítványozó ezen megállapításai alapján, a nem vagyoni kártérítés polgári jogi összefüggésében vezette le a vizsgálatot. Az Alkotmánybíróság a határozatban kiemeli, hogy ugyan a nem vagyoni kártérítés 1977. évi szabályozása elsősorban a testi épség és az egészség sérelmének eseteihez kötődik, azonban a törvény miniszteri indokolása sem korlátozza a nem vagyoni kártérítés lehetőségét ezen esetekre. Már ez az alkotmánybírósági döntés is felhívta a figyelmet arra, hogy a nem vagyoni kártérítés intézménye számos ellentmondást hordoz, és bár nem az Alkotmánybíróság feladata, szükséges lenne egy egységes dogmatikai rendszer kidolgozása. „*A jogintézmény célja pedig – mivel gyakorlatilag ezen jogsérelmek mértéke pénzben nem teljesen értelmezhető – leginkább az, hogy a jogsérelem hozzávetőleges kiegyensúlyozása megtörténjen. Azonban ennek a módja, technikai kidolgozása, részletkérdése nem alkotmányossági kérdés.*”¹⁸ Az alkotmányossági vizsgálat során is az alkotmánybíróság elsősorban a jogintézmény „*élő*” tartalmi kérdéseit vizsgálta, a bíróságok gyakorlata és a Legfelsőbb Bíróság irányelvi és elvi döntései alapján.

A határozat utal a Legfelsőbb Bíróság 21. Irányelvére,¹⁹ amely a nem vagyoni kártérítés szempontjából meghatározó jelentőségű.²⁰ Az Alkotmánybíróság határozatában megállapította, hogy a nem vagyoni kártérítés nemzetközi és jogtörténeti kitekintésben is a személyiségvédelmet szolgálja, amelynek jelentősége a korai jogtörténeti időktől kezdve egyre inkább növekvő. A nem vagyoni kártérítésnek – mivel a személyiséget ért sérelmek esetére rendelt polgári jogi jogvédelmi eszközt –, feltétele valamely személyiségi jog megsértése.

A vagyoni kárral ellentétben – amelyre a régi Ptk. a teljes kártérítés elvével összhangban általános szabályozást adott – a nem vagyoni kártérítést nem lehetett a kártérítési jogon belül értelmezni. A jogellenesség alapja az 1977. évi szabályozásban ugyanis nem a károkozás, hanem a személyhez fűződő jogsértés volt. Azonban az akkor hatályos szabályozás a nem vagyoni kártérítés lehetőségét csupán a súlyosabb esetekre korlátozta, ezzel sértve az egyenlő méltóságra vonatkozó megkülönböztetés tilalmát. A nem vagyoni kártérítés a régi Ptk.-ban szabályozott feltétele önkényes határvonalat jelentett. A meghatározott becslésen alapuló kármeghatározás a nem vagyoni kártérítés objektív kiszabására, megállapítására nem volt alkalmas. A szabályozásnak minden jogot egyenlően kellene védelmeznie, önkényes és objektív megítélésre

¹⁵ MÁTYÁS *i.m.* 2.

¹⁶ GÖRÖG [2008] *i.m.* 104.

¹⁷ MÁTYÁS *i.m.* 2.

¹⁸ Uo. ABH.

¹⁹ Ma már hatályon kívül helyezve.

²⁰ Lehetőséget kell adni már akár a törvény módosítása előtt is egy erkölcsi értékeket és a személyiségvédelmet szem előtt tartó jogfejlesztő bírói gyakorlat kialakítására.

alkalmatlan követelményeket mellőzve. A szabályozással az egészség és testi épség jogának sértése szinte kizárólagos jogalappá vált a nem vagyoni kártérítés igényérvényesítése során és ezzel a többi hagyományos *iniuriát* gyakorlatilag kizárta a joggyakorlatból. A bírói gyakorlat ellentmondásossága különösen abban mutatkozott meg, hogy a bíróságok mennyiben követelték meg a kívüljár számára is felismerhető hátrány bizonyítását, illetve az ítéletek többsége ragaszkodott ahhoz, hogy a sértett bizonyítsa a hátrány elszenvedését.²¹ A személyiségi jogok védelmének újabb fordulópontját az anyagi jogi kodifikáció szükségességének felmerülése, és ennek folyamata hozta meg.

I.2. A sérelemdíj

Amennyiben a személyhez fűződő jogok sérelmének szankciórendszerét elemezzük, az új Polgári Törvénykönyv kodifikációs folyamatát kell vizsgálat tárgyává tenni. A nem vagyoni kártérítés terminus technikus vitatott elnevezés. Azonban a 2002-ben, a Magyar Közlönyben megjelent új Polgári Törvénykönyv koncepciója szerint a nem vagyoni kártérítés tulajdonképpen fikció, továbbá figyelembe véve, hogy a nem vagyoni kártérítés alapvetően a károsult adaptálódását segíti, a kárpótlás terminológiája a magyar jogi nyelvben az intézmény sajátos megjelölésére alkalmas volna, azonban más jogi tényezők miatt is fenntarthatónak vélték a nem vagyoni kártérítés elnevezést. Az 1959. évi IV. törvény reformját már régóta célként tűzték ki, és végül az új Polgári Törvénykönyv kodifikációja az 1050/1998. (IV. 24.) Kormányhatározatnak megfelelően indult meg.²² Forrásként kell megnevezni Vékás Lajos szerkesztésében megjelent „*Szakértői javaslat az új Ptk. tervezetéhez*” című művet, amely 2008 márciusában könyv formájában jelent meg. Ez egy nem hivatalos tervezet volt, amelynek kiindulási alapját képezte a 2006-ban, könyvenként megjelent szerkesztőbizottsági tervezet. A könyv írásában részt vett számos személy a Szerkesztőbizottságból,²³ valamint más szakértők is.

A 2012-ben tárgyalt Kodifikációs Főbizottsági tervezetben is megjelentek a nevesített személyiségi jogok. Azok tételes köre lényegileg nem változott, azonban kisebb eltérések voltak a felsorolásban a korábbiakhoz képest. Azonban mivel a személyiségi jogok a 2:42. § alapján már általános védelemben részesültek,²⁴ a felsorolásban szereplő jogok köre nem jelent teljes körű felsorolást. A

személyiségvédelem polgári jogi eszközrendszere alapvetően erkölcsi jellegű objektív, és felróhatóságtól függő szubjektív szankciókból áll.²⁵ A személyhez fűződő jogok megsértésének szankciórendszere arra az elvre épült az elmúlt évtized javaslataiban, hogy a dogmatikában és a gyakorlati alkalmazásban is bizonytalan nem vagyoni kártérítést megszüntetik, és helyébe lép a sérelemdíj.

A nem vagyoni kártérítés helyébe lépő sérelemdíj a magánjog fontos eszköze lehet például az új Ptk. elfogadásáig alkalmazott, jogág-idegen közérdekű bírsággal szemben, amelyet nem is gyakran szabtak ki a bíróságok. Az akkor hatályos jogban materiális hátrány bizonyítását követelte meg a sértett részéről a nem vagyoni kártérítésre kötelezés feltételeként a régi Ptk. 355. § alapján: „(4) *Kártérítés címén a károsító körülmény folytán a károsult vagyonában beállott értékcsökkenést és az elmaradt vagyoni előnyt, továbbá azt a kárpótlást vagy költséget kell megtéríteni, amely a károsultat ért vagyoni és nem vagyoni hátrány csökkentéséhez vagy kiküszöböléséhez szükséges.*”²⁶ Így a szorosan vett erkölcsi kár megtérítésére nem tért ki. Ez azonban számos esetben azt okozta, hogy az elszenvedett belső traumák kárpótlás nélkül maradtak. Ilyen lehetett valaki életminőségének megváltozása a sérelem okán, anélkül, hogy bármilyen költséggel vagy pótlandó kárral járna, amit egyébként is igen nehéz bizonyítani.²⁷

A sérelemdíj mint a személyhez fűződő jogok sérelmének szankciója, teljesen szubjektív alapokon nyugszik, így a jogsértés felróhatóságától függ alkalmazása, amelynek így eredménye is van: egyrészt *reparatív*, hiszen vagyonban kifejezve ellensúlyozza a nem vagyoni hátrányt, valamint *represszív*, a hasonló esetek megelőzését is szolgálja. Az, hogy a jogsértő az adott helyzetben nem úgy járt el, ahogyan az elvárható lett volna, önmagában megalapozza a sérelemdíj alkalmazását. Azonban nem kizárt, hogy a jogsértővel szemben további vagyoni követeléseket tegyenek. A sérelemdíj szimbolikus összeg, amelyet a jogsértés körülményei befolyásolnak. Az igényérvényesítés személyhez kötött, így csak a sértett érvényesítheti azokat. A jogosult örököse csak akkor követelheti a megfizetését, ha a sértett igényét korábban keresettel érvényesítette, vagy azt jogszerűen elismerte.²⁸ A Javaslatban és az új Ptk.-ban található sérelemdíj szabályozás, ha szó szerint nem is, tartalmában szinte megegyezik egymással. Az új Ptk. 2:52. §-ban található sérelemdíj szabályozás²⁹ legnagyobb novuma, hogy a sérelemdíj megfizetésére való

²¹ Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez (szerk.: Gárdos Péter–Vékás Lajos), Wolters Kluwer, Budapest, 2021.

²² 1050/1998. (IV. 24.) Korm. határozat a polgári jogi kodifikációról.

²³ A Polgári Jogi Kodifikációs Szerkesztőbizottság, majd az átdolgozást követően a Polgári Jogi Kodifikációs Főbizottság és a Szerkesztőbizottság tagjainak névsorát az 1050/1998. (IV. 24.) Korm. határozat melléklete sorolta fel.

²⁴ 2:42. § (2) *Az emberi méltóságot és az abból fakadó személyiségi jogokat mindenki köteles tiszteletben tartani. a személyiségi jogok e törvény védelme alatt állnak.*

²⁵ FÉZER Tamás: *Lehet-e büntetni a magánjog eszközeivel? Gondolatok a sérelemdíj funkciójáról*, In: Merre tart a magyar civilisztikai jogalkotás a XXI. század elején? (szerk.: Csöndes Mónika–Nemessányi Zoltán), PTE Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs, 2010.

²⁶ 1959. évi IV. tv. a Polgári Törvénykönyvről (régii Ptk.).

²⁷ Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez (szerk.: Gárdos Péter–Vékás Lajos), Wolters Kluwer, Budapest, 2021.

²⁸ Uo.

²⁹ 2:52. § [Sérelemdíj]

kötelezésnek nem feltétele, hogy a sértett bizonyítsa az őt ért hátrány bekövetkezését. A jogsértés ténye önmagában szankcionálható sérelemdíj megfizetésére kötelezéssel.³⁰

Az összecszerülés kérdésében mérlegelni szükséges a különleges szempontokat, amelyek *Molnár* álláspontjában a következőkben összegezhetőek: a jogsértés súlyossága, így a jogosult mely személyiségi joga(i) sérült(ek) és milyen mértékben; valamint a jogsérelemmel okozott hátrány, vagyis sérelem.³¹ Az eddigi gyakorlat alapján a Kúria azt a jogi álláspontot osztja, amely szerint a személyiségi jogsértés megállapítása esetén is bírói mérlegelés körébe tartozik a sérelemdíjban való marasztalás: „személyiségi jogsértés megállapításának nem automatikus következménye a sérelemdíj alkalmazása. A körülmények bírói mérlegelése adott esetben azt is eredményezheti, hogy a jogsértő nem kötelezhető sérelemdíj megfizetésére.”³² Ugyanebben a döntésében a Kúria a sérelemdíj szerepével kapcsolatosan a következő álláspontot helyezkedett: „a sérelemdíj funkciója a személyiségi jogok megsértésével okozott nem vagyoni sérelmek kompenzálása”.

II. Kitekintés más államok jogára és bírósági gyakorlatára

Az erkölcsi és személyiségi károk kompenzációja megjelenik mind a *common law* jogrendszerek országaiban, mind a kontinentális jogrendszer államainak jogában.

Az Egyesült Királyságban a *special damages* jogintézmény alapján igényelhető a személyiségi jogsérelmek kompenzációja, amelynek keretében a sértettnek speciális, általában materiális kár bekövetkezését kell bizonyítania.³³ Az angol kártérítési jog (*law of torts*) alapelve, hogy a károkozó a teljes okozott kárt köteles megtéríteni, amennyire a pénzbeli kár keletkezett és a kár kiegyenlíthető. A nem pekuniáris sérelmek pénzzel nem helyreállíthatók, ezért ezek kompenzációs igények alapjai.³⁴ Az angol jog négy külön „*tort*”-ot alakított ki e kárfajták kompenzálására: a rosszhiszemű perlekedővel szemben kialakított

igényfajta, a *torts actionable per se*,³⁵ a *tort upon general trust in social institutions*, amely abból fakad, hogy egy személy elveszti bizalmát az állami apparátus intézményeiben, például egy szabálytalan eljárás okán. Valamint két *additional damages* is kialakult, amelyek kiegészítő jellegűek: a *contemptuous damages*, amelynek lényege, hogy a kártérítés összegét emeli a jogsértő vétkességének igen magas foka, valamint az *exemplary damages*, amelynek példastatuáló jellege van és a kontinentális jog számára ismeretlen büntető kártérítés intézményét jelenti. Míg korábban az angol jog az általános személyiségi jog kategóriáját és annak eszmei pénz jóvátétellel való egyetemleges oltalmát nem ismerte el, addig mára megjelenik a *right to privacy*, az általános személyiségi jog elismerésének kezdete.³⁶ Az általános személyiségvédelem körében az angol bíróságok védik a becsületet, tisztességet, jó hírnevet, a személyi szabadságot, s házastársi kapcsolat értékeit.³⁷ A környezetre vonatkozóan a *common law* is egyre kiterjedtebb gyakorlattal rendelkezik és elkülönítik a környezeti „kellemetlenség” (*nuisance*) kategóriáját. A bírósági gyakorlat olyan ügyekre is kiterjed, amikor még a kár – például egy gyár szennyezése – még nem következett be, de feltételezhetően a jövőben bekövetkezik és így a károsult tiszta környezethez, egészséges levegőhöz való hozzáférését akadályozza.³⁸

A jelenleg hatályban lévő BGB-ben a „*Schmerzensgeld*”, a német fájdalomdíj az, amely a fogalmaink szerinti a sérelemdíj esetkörét jelenti. A fájdalomdíj meghatározásának alapelveit a BGH 1955. évi július 6-i döntésében rögzítette. A fájdalomdíj nem szokásos értelemben vett kárpótlás, hanem sajátos természetű jogosultság.³⁹ A fájdalomdíj kártérítési jogintézmény és ebből következően az igényérvényesítő fél köteles valamilyen hátrányt igazolni, mely a bíró számára is nyilvánvaló. A hátrányközpontúság megnyilvánul abban, hogy a fizikai sérüléssel nem járó hátrányokat (mentális, pszichés sérülések) csak akkor tekintik a fájdalomdíjra jogosító sérelemnek, ha az orvos igazolja vagy a BGB valamely szakasza azt külön nevesíti.⁴⁰ A sérelemdíj elnevezés, amely az erkölcsi

(1) Akit személyiségi jogában megsértenek, sérelemdíjat követelhet az őt ért nem vagyoni sérelemért.

(2) A sérelemdíj fizetésére kötelezés feltételeire - különösen a sérelemdíjra köteles személy meghatározására és a kimentés módjára - a kártérítési felelősség szabályait kell alkalmazni, azzal, hogy a sérelemdíjra való jogosultsághoz a jogsértés tényén kívül további hátrány bekövetkezésének bizonyítása nem szükséges.

(3) A sérelemdíj mértékét a bíróság az eset körülményeire - különösen a jogsértés súlyára, ismétlődő jellegére, a felróhatóság mértékére, a jogsértésnek a sértettre és környezetére gyakorolt hatására - tekintettel, egy összegben határozza meg.

³⁰ A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal (szerk.: Vékás Lajos) Complex Kiadó, Budapest, 2013, 72.

³¹ MOLNÁR Ambrus: *A sérelemdíj elméleti és gyakorlati kérdései*, Kúriai Döntések – Bírósági Határozatok, 2013/7, 747.

³² A Kúria Pfv.IV.21.764/2015. számú, BH. 2016.241. szám alatt közzétett, felülvizsgálati kérelem folytán meghozott határozata.

³³ BÉKY Ágnes Enikő: *A személyiségvédelem aktuális kérdései*, Debreceni Jogi Műhely, 2007/2, 7.

³⁴ LÁBADY Tamás: *Az eszmei és büntető kártérítés a common lawban*, Állam- és Jogtudomány, 1994/1–2, 73.

³⁵ A „*per se*” keresetek lényegileg az alanyi jog konstrukciójára épülnek. Önmagukban, a jogsértés tényén alapulnak, nem követelik meg vagy feltételezik valamely vagyoni és eszmei kár fennállását, szemben az „*on the case*” keresetekkel. Ezzel enyhítik a *special damages* keretében megkövetelt materiális kárfeltétel bizonyításának szükségességét. LÁBADY [1994] *i.m.* 72.

³⁶ GÖRÖG [2008] *i.m.* 111.

³⁷ LÁBADY Tamás: *A nem vagyoni kártérítés újabb bírói gyakorlata*, ELTE Jogi Továbbképző Intézet, Budapest, 1992, 81.

³⁸ BUCK, Stuart: *The Common Law and the Environment in the Courts*, Case Western Reserve Law Review, 2008/3, 621–646.

³⁹ LÁBADY [1992] *i.m.* 82.

⁴⁰ BÉKY *i.m.*

károk kompenzációjának intézményét jelöli az új magyar Polgári Törvénykönyvben, valószínűleg a német kifejezés tükörfordításaként alakult ki. Német, osztrák területeken ez a jogterület sokkal inkább átlátható, mint hazánkban, vagy akár a *common law* országokban. Az osztrák bíróságok az összecszerűség egységesítési szempontjaira tekintettel különböző fájdalomperiódusokhoz különböző összeűféle fájdalomdíjat kapcsolnak.⁴¹ Az ilyen rendelkezések a jogbiztonságot, és így minden állampolgár érdekét és jogainak érvényesülését szolgálják.

A francia felelősségi rendszer mindig is liberális hozzáállást mutatott a kár irányába. Mivel általánosan kimondható, hogy bármilyen típusú nem vagyoni kár kompenzálható a bírósági eljárásban, változatos nem vagyoni igények kerültek elismerésre a judikatúrában, ideértve a környezetet is. A *Cour de cassation* soha nem utasított el keresetet azon az alapon, hogy a kár nem vagyoni jellegű. Mivel a környezeti kérdések egyre nagyobb aggodalomra adnak okot a társadalomban, a bíróságok szembesültek a környezeti ártalmak problémájával. Nehéz kérdés, hogy magát a környezetet érő károk az emberekre gyakorolt negatív következményektől függetlenül kompenzálhatóak-e. Az értékelés problémájától eltekintve, az egyik fő akadálynak az tűnik, hogy a környezet nem (jogi) személy, ezért nem követelheti az elszenvedett károk megtérítését. A felperesek és bírák azonban felhasználták a francia jog rugalmasságát a nem vagyoni károk tekintetében annak érdekében, hogy – legalábbis bizonyos esetekben – megkerüljék ezt a nehézséget. Például egy 1982-es ügyben a *Cour de cassation* kimondta, hogy a vándormadarak tanulmányozásával és védelmével foglalkozó non-profit szervezet jogosult arra, hogy kártérítést kapjon a veszélyeztetett halászsas halála következtében elszenvedett nem vagyoni kára miatt, amelyet a szervezet meg akart védeni és egy vadász hibájából pusztult el.⁴²

A római jogból eredő előszereteti érték, az ún. *pretium affectonis*⁴³ (a károsult egy dolognak érzelmi alapon a valóságtól eltérő, annál jóval nagyobb értéket tulajdonít) befolyásolhatja a kártérítés összegének kiszabását. Ezt a római jogban a kártérítés megállapításánál nem vették figyelembe. Ugyanez érvényes a mai magyar, illetve kontinentális jogrendszerekre. Azonban a *common law* országokban, így az Amerikai Egyesült Államokban ez az elv érvényesül a kártérítési összeg megállapításakor. Az előszereteti értékre kiváló példa a háziállatok elvesztése, ahol a kártérítés összege a magyar jogban az elvesztett állat piaci értékéhez, és nem a tulajdonos, gazda által neki tulajdonított értékhez igazodik. A szerző véleménye szerint ez a gyakorlat nem helyes a kontinentális jogrendszerek bíróságain, hiszen itt a vagyoni kár

mellett orvosolni kellene a tulajdonos személyiségét ért jogsérelmet is, amely így reparáció nélkül marad.

III. A sérelemdíj környezeti károk tekintetében való alkalmazhatósága

A sérelemdíj környezeti károk tekintetében való alkalmazhatósága körében első lépésként meg kell vizsgálni, hazánkban beszélhetünk-e környezetvédelmi magánjogról. Tágabb értelemben a környezettel kapcsolatos minden magánjogi szabályozási elem a fogalom körébe vonható. Szűkebb értelemben a „*a magántulajdonban lévő természeti értékekkel kapcsolatos vagyoni és személyi viszonyokat*” értjük környezeti magánjog alatt, amely akkor jöhet létre egy jogrendszeren belül, ha a környezetvédelem mint cél és a környezet mint védendő érték manifesztálódik egy államban, a társadalomban. Magyarországon a jogrendszer egészéből és az Alaptörvény szelleméből következően is beszélhetünk környezeti magánjogról.⁴⁴ Ugyanakkor, az új Ptk. a személyiségi jogok között nem nevesíti a természet védelmét és az egészséges környezethez való jogot. A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 81. § (2) bekezdésének e) pontja a polgári jogi felelősség körében megállapítja a következőt: „*a természet védelmének szabályai megszegésével okozott kár magában foglalja: e) a társadalom, annak csoportjai vagy az egyének életkörülményeinek romlásában kifejeződő nem vagyoni kárt*”. A természet védelméről szóló törvény elsődlegesen a természetbeni helyreállítást megkísérlését tűzi ki célul, amely a sérelemdíj esetében nyilvánvalóan lehetetlen.⁴⁵ Továbbá a társadalom vagy csoportjainak életkörülményei romlásából fakadó nem vagyoni kár megtérítése iránt keresetet az ügyész indíthat, az így megítélt kártérítést pedig a miniszter által vezetett minisztériumnak a természetvédelmi kártérítések megfizetésére létrehozott folyószámlájára kell megfizetni. A befolyt kártérítés összege kizárólag természetvédelmi célok, feladatok megvalósítására, támogatására használható fel a természet védelméről szóló törvény alapján.⁴⁶ Ugyanakkor az új Ptk. rendelkezései bár az ügyész kereshetőségi jogát megállapítják személyiségi ügyekben, sérelemdíj megfizetése iránti keresetet nem indíthat. Erre tekintettel feltétlenül szükséges lenne a kapcsolódó jogszabályhelyek szabályozásának összehangolása, hiszen a nem vagyoni hátrányok kiküszöbölésére vonatkozó magánjogi rendszer átalakítása jelentős változásokat hozhatna akár a „*környezeti teherviselőket*” ért jogsérelmek kompenzálásában.⁴⁷ Ahogyan arra *Sólyom* is utal a polgári jog és a környezetvédelem kapcsolódási pontjait feszegető művében, a környezeti károk kapcsán „*neuralgikus*” pont a speciális kártípusok, így az ún. „*esztétikai*” vagy „*nem vagyoni*” károk megtérítésének lehetősége. Ide sorolhatóak a környezet általános

⁴¹ LÁBADY [1992] *i.m.* 75.

⁴² BORGHETTI, Jean-Sébastien: *Non-Pecuniary Damages in France*, *The Chinese Journal of Comparative Law*, 2015/2, 268–288.

⁴³ JAKAB Éva–MOLNÁR Imre: *Római jog*, 2008, Diligens, Szeged, 698. bekezdés, 245.

⁴⁴ JULESZ Máté: *Az új Ptk. környezetvédelmi szempontból*, *Magyar Jog*, 2013/3, 167.

⁴⁵ A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 81. § (3) bekezdés.

⁴⁶ Uo. (4) bekezdés.

⁴⁷ PUMP Judit: *A Polgári Törvénykönyv a környezetjogász szemével*, Jogtudományi Monográfiák 13., Pázmány Press, Budapest, 2019, 63.

minőségromlásából eredő, „rossz érzést, idegi megterhelést” okozó káresemények, amelyek mai fogalmainkkal a személyiségi jogok sérelmére is vonatkozhatnak. Ugyanakkor – ahogyan erre Sólyom utal – az előbbiekből megnevezett kártípusok „átválthatóak” szomszédjogi sérelmekre, egyéb vagyoni értékben kifejezhető kárra vagy akár egészségkárosodásra. További jellemzője a környezeti nem vagyoni kárnak, hogy többnyire nem individuális, mindenkit érintenek, így egyéni alanyi jog sérelmére kell vonatkoztatni őket.⁴⁸ Napjainkban számos olyan esettel találkozunk, ahol bizonyos környezeti tényezők vagy körülmények vezettek súlyos egészségromláshoz. A Kúria 2022 májusában tárgyalt egy ügyet, amelyben a felperesek édesapjuk azbeszt-szennyezés okozta korai halála, életminőségromlása és a gyógyíthatatlan betegsége pszichés terhének viselése miatt folyamodtak nem vagyoni kár megtérítése iránt.⁴⁹

A sérelemdíj körében érdekes területként és kapcsolódási pontként merül fel a környezeti károk tekintetében való alkalmazása és alkalmazhatósága. Lenkovics álláspontja szerint: „a környezeti terhelések jelentős hányada olyan, amelyet a hagyományos kárfelelősségi rendszerek nem ismernek el megtérítendő kárként (pl. zaj-, bűz, rezgésártalom, esztétikai károk stb. által okozott általános idegrendszeri megterhelés, ami állandó rossz közérzetet, teljesítménycsökkenést, esetleg pszichikai vagy fizikai egészségkárosodást eredményez). Pedig a nem vagyoni kárért való felelősség törvényi elismerése 1977-ben utat nyitott az ilyen károsodásfajták megtérítéséhez is.”⁵⁰

A nem vagyoni kártérítés tekintetében volt példa a jogintézmény környezeti károk tekintetében való alkalmazására, például a Debreceni Ítéltábla előtt, az ún. Zeolit-ügyben. A bíróság nem vagyoni kár megtérítésére kötelezte a feldolgozó üzem alperest, mivel az alperesi tevékenységgel okozati összefüggésben sérült a felperesek legmagasabb szintű testi és lelki egészségéhez és ezekkel szoros összefüggésben az egészséges környezethez fűződő személyiségi joga.⁵¹ Illetve a zajszennyezéssel kapcsolatosan is születtek ítéletek a magyar bírósági gyakorlatban.⁵² Bakács álláspontjában a bíróság azt a környezetkárosítást folytató személyt, aki egészségügyi, akár pszichés ártalmat idéz elő a károsultnál, amelynek oka általában zaj- és rezgésártalmakra vezethető vissza, nem vagyoni kár megtérítésére kötelezheti.⁵³

A 1995. évi LIII. törvény a környezet védelméről szintén utal a polgári jogi felelősségre [101. § (1)]: „a környezethasználó az e törvényben meghatározott és más jogszabályokban szabályozott módon büntetőjogi, polgári jogi és közigazgatási jogi felelősséggel tartozik a tevékenységének a környezetre gyakorolt hatásaiért”. Az Alaptörvény

XXI. cikke szerint „Magyarország elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez”. Valamint rendelkezik a környezeti károk helyreállítására való kötelezésről – ide kapcsolva a szennyező fizet elvet is – „aki a környezetben kárt okoz, köteles azt – törvényben meghatározottak szerint – helyreállítani vagy a helyreállítás költségét viselni”.

Pump álláspontjában a sérelemdíj megállapításához irányadó szempontokat három csoportba sorolhatjuk. Először is a környezethasználó magatartását kell figyelembe venni, így a jogsértés súlyát és gyakoriságát. Másodsorban, annak hatását a sértettre és a környezetre. Végül magát a környezethasználót és a felrögzítendő mértékét kell górcső alá venni.⁵⁴ Ahogyan arra a Ptk. indokolása is utal, a sérelemdíj elsődleges funkciója a kompenzáció, de egyben a személyiségi jogsérelem magánjogi büntetése is.⁵⁵

A környezeti károk magánjogi megítélése mindig is kissé idegennek hatott a magyar bíróságok gyakorlatában. Csák vonatkozó művében megjegyzi: a környezeti felelősséggel kapcsolatos ügyek garmada a kártérítési jog területére esik.⁵⁶ Ahogy a sérelemdíj kialakulása tekintetében a szerző utalt arra: a nem vagyoni kártérítés és annak kétséges dogmatikai alapjai sokáig gátat szabtak az egységes bírósági joggyakorlat kialakulásának. Most, hogy immáron kialakításra került a sérelemdíj, lehetőség adódik a fentiek pótlására és remélhetően a környezeti kárt szenvedett személyek eredményesebben tudják majd igényeiket érvényesíteni. A jelenlegi – alaptörvényi és polgári jogi – szabályozás igyekszik „zöld” hangsúlyos rendszert kialakítani, azonban a jelenleg létező falak leomlásához szükséges a társadalmi változás, és a kárt szenvedetteket is ösztönözni kell az eljárások megindítására. Ehhez pedig a leghatékonyabb eszköz, ha a környezeti kárt szenvedők a bíróságok előtt eredményesen kereshetnek jogorvoslatot.

Következtetések, befejező gondolatok

Összességében megállapítható, hogy a magyar judikatúrában, beleértve a Kúria gyakorlatát is, még nem találhatók olyan ügyek, amikor kifejezetten a környezetben bekövetkezett kár vagy ártalom eredményeképpen elszenvedett személyiségi jogsérelem lenne az eljárás alapja a sérelemdíj iránti igény érvényesítésének. Jelen tanulmány bevezető gondolataiban meghatározott három fő kérdésre válaszolva, a szerző az alábbi következtetéseket vonta le.

Bár a nem vagyoni kártérítés „kiüresített” polgári törvénykönyvbéli helyét ma már élő, hatályos, írott joggal foglalja el a csaknem tíz éve alkalmazott új Ptk. szabályozása, a sérelemdíj megítélése és bírósági gyakorlata – elődjéhez hasonlóan –

⁴⁸ SÓLYOM László: *Környezetvédelem és polgári jog*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1980, 41–44.

⁴⁹ Kúria Pfv.III.21.190/2021.

⁵⁰ Lenkovics Barnabás *A polgári jog lehetőségei a környezetvédelemben* című tanulmányát idézi Csák Csilla: *A környezeti károk tipológiája*, Miskolci Jogi Szemle, 2012/2, 5.

⁵¹ Debreceni Ítéltábla Pf.II.20.749/2009/4. szám.

⁵² 6.Pf.21.995/2009. (Debreceni Ítéltábla) és Pf.20.051/2012. (Fővárosi Ítéltábla).

⁵³ BAKÁCS Tibor: *Magyar környezetjog*, Springer Verlag, Budapest, 1992, 64–68., 84–86.

⁵⁴ PUMP *i. m.* 64.

⁵⁵ Az új Ptk. miniszteri indokolása, T/7971. számú törvényjavaslat a Polgári Törvénykönyvről, 2012. július, Budapest, 390. <https://www.parlament.hu/irom39/07971/07971.pdf> (2022. május 30-i letöltés).

⁵⁶ Csák *i. m.* 22.

ugyancsak ellenmondásokkal tarkított. A személyiséget ért jogsérelem reparációja így továbbra sem mutat egységes képet hazánkban. Más európai államok joga ugyancsak változatos megoldásokat dolgozott ki a nem vagyoni károk megtérítésére. Mindeközben egyes országok jogában – erre példaként említhetjük Franciaországot – már elkezdődött a környezeti károk eredményeképpen bekövetkező hátrányok speciális alakzatainak elfogadása, új szabályok alkotása, gyakorlatok kialakulása. Ez e tendencia, tekintettel a környezetvédelem felértékelődésére az európai térségben, továbbra is folytatódni látszik. A szerző tanulmányában központi kérdéssé emelte, vajon a sérelemdíj egyáltalán alkalmas lehet-e a személyiséget ért jogsérelem reparációjára, ha az a környezetben bekövetkezett kár vagy hátrány eredményeképpen jön létre. A magyar jogirodalom múltját és jelenjét is feltárva, egyetérthetünk az állásponttal, amely szerint azt a környezetkárosítást folytató személyt, aki egészségügyi, akár pszichés, lelki ártalmat idéz elő a károsultnál, sérelemdíj fizetésére lehet kötelezni. Mindenképpen szükséges lenne a vonatkozó joganyag összehangolása, az egyfajta háttérjogszabályként is kezelhető, a környezet- és a természet védelmére vonatkozó jogforrások módosítása, akár kiegészítése. Az egészséges, élhető és biztonságos környezet szavatolja az emberek jólétét, a személyiség kiteljesedését. A környezet által nyújtott szolgáltatások – mint a tiszta ivóvíz, mezőgazdasági művelésre alkalmas földterületek, egészséges, szennyező anyagoktól mentes levegő, erőforrások, esztétikai értékeket és a lelki/teszi feltöltődést biztosító természetes területek – nélkülözhetetlen előfeltételei a méltó életnek. A környezet védelme nem csak nemzetközi, hanem európai (regionális) és nemzeti szinten is egyre kiemelkedőbb szerepet kap. Az ezzel párhuzamosan ébredő társadalmi tudatosság hatására várhatóan egyre több olyan ügy kerül majd a magyar bíróságok elé is, amelynek tárgya a környezet védelme vagy az elszenvedett környezeti károk reparációja. A sérelemdíj bírósági gyakorlata a következő évtizedekben ebben az irányban is jelentősen bővülhet, hiszen várható a környezeti magánjog fejlődése, amely hozzájárulhat az alapjogi szinten is meghatározott egészséges környezethez való jog biztosításához.

Felhasznált irodalom

Monográfiák, tanulmányok

- [1] *A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal* (szerk.: Vékás Lajos), Complex Kiadó, Budapest, 2013.
- [2] BAKÁCS Tibor: *Magyar környezetjog*, Springer Verlag, Budapest, 1992.
- [3] BÉKY Ágnes Enikő: *A személyiségvédelem aktuális kérdései*, Debreceni Jogi Műhely, 2007/2.
- [4] BUCK, Stuart: *The Common Law and the Environment in the Courts*, Case Western Reserve Law Review, 2008/3, 621–646.
- [5] CSAK Csilla: *A környezeti károk tipológiája*, Miskolci Jogi Szemle, 2012/2, 5–23.
- [6] BESENYEI Lajos–BÍRÓ György: *Személyek joga*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2007.
- [7] FÉZER Tamás: *A nem vagyoni (erkölcsi) sérelmek megítélése a polgári jogban*, HVG–ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2011.
- [8] FÉZER Tamás: *Lehet-e büntetni a magánjog eszközeivel? Gondolatok a sérelemdíj funkciójáról* In: Merre tart a magyar civilisztikai jogalkotás a XXI. század elején? (szerk.: Csöndes Mónika–Nemessányi Zoltán), PTE Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs, 2010, 97–106.
- [9] GÖRÖG Márta: *A nem vagyoni kártérítés kiterjesztése az általános személyiségi jog megsértésének eseteire*, Acta Juridica et Politica, Szeged, 2004, 1–33.
- [10] GÖRÖG Márta: *Az immateriális elégtétel újabb jelenségei, mint a személyhez fűződő jogok dinamikájának „mércei”* In: Európai jogi kultúra. Megújulás és hagyomány a magyar civilisztikában (szerk.: Fuglinszky Ádám–Klára Annamária), ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2012, 289–297.
- [11] GÖRÖG Márta: *Kegyeleti jog és a nem vagyoni kártérítés*, Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2008.
- [12] JULESZ Máté: *Az új Ptk. környezetvédelmi szempontból*, Magyar Jog, 2013/3, 165–168.
- [13] HERMANN Veronika: *Az egészséges környezethez való jog átfogó védelme az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatában*, A doktori értekezés tézisei, PTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Pécs, 2016.
- [14] JAKAB Éva–Molnár Imre: *Római jog*, Diligens, Szeged, 2008.
- [15] BORGHETTI, Jean-Sébastien: *Non-Pecuniary Damages in France*, The Chinese Journal of Comparative Law, 2015/2, 268–288.
- [16] LÁBADY Tamás: *A nem vagyoni kártérítés újabb bírói gyakorlata*, ELTE Jogi Továbbképző Intézet, Budapest, 1992.
- [17] LÁBADY Tamás: *Az eszmei és büntető kártérítés a common lawban*, Állam- és Jogtudomány, 1994/1–2, 69–112.
- [18] MARTON Géza: *Kártérítés*, In: Magyar magánjog III., Kötelmi jog általános része (főszerk.: Szladits Károly), Grill, Budapest, 1941, 358–399.
- [19] MÁTYÁS Melinda: *A nem vagyoni kártérítés elmélet alapjai*, Debreceni Jogi Műhely, 2009/4, 51–63.
- [20] MESZLÉNY Artúr: *Magánjog-politikai tanulmányok, különös tekintettel a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetére*, Politzer Zs. és fia, Budapest, 1901.
- [21] MOLNÁR Ambrus: *A sérelemdíj elméleti és gyakorlati kérdései*, Kúriai Döntések – Bírósági Határozatok, 2013/7. 744–748.
- [22] *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez* (szerk.: Gárdos Péter–Vékás Lajos), Wolters Kluwer, Budapest, 2021.
- [23] PETRIK Ferenc: *A személyiségi jog védelme, a sajtó helyreigazítás*, HVG–ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2001.
- [24] PUMP Judit: *A Polgári Törvénykönyv a környezetjogász szemével*, Jogtudományi Monográfiák 13., Pázmány Press, Budapest, 2019.
- [25] SÓLYOM László: *Környezetvédelem és polgári jog*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1980.

Internetes hivatkozás

- [1] Az új Ptk. miniszeri indokolása, T/7971. számú törvényjavaslat a Polgári Törvénykönyvről, 2012. július, Budapest, 390. www.parlament.hu/irom39/07971/07971.pdf (2022. május 30-i letöltés).

Jogforrások

- [1] 1050/1998. (IV. 24.) Korm. határozat a polgári jogi kodifikációról.
- [2] 1959. évi IV. tv. a Polgári Törvénykönyvről.
- [3] 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről.
- [4] A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény.
- [5] A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény.
- [6] Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.).

Bíróági határozatok és egyéb bírósági források

- [1] 34/1992. (VI. 1.) AB határozat.
- [2] BH 2016.241.
- [3] Debreceni Ítéltábla 6.Pf.21.995/2009.
- [4] Debreceni Ítéltábla Pf.II.20.749/2009/4.
- [5] Fővárosi Ítéltábla Pf.20.051/2012.
- [6] Kúria Pfv.III.21.190/2021.
- [7] Legfelsőbb Bíróság 16. számú Iránymutatása.
- [8] Kúria Pfv.IV.21.764/2015.

KÚRIAI DÖNTÉSEK
Bírósági Határozatok
A Kúria lapja

A szerkesztőbizottság elnöke:
Dr. Patyi András, elnökhelyettes

Főszerkesztő:
Dr. Balogh Zsolt, kúriai tanácselnök

A szerkesztőbizottság tagjai:
Böszörményiné dr. Kovács Katalin, elnökhelyettes
Dr. Csák Zsolt, kollégiumvezető
Dr. Gimesi Ágnes Zsuzsanna, kúriai bíró
Dr. Somogyi Gábor, kúriai tanácselnök
Dr. Molnár Ferencné, kúriai tanácselnök
Dr. Orosz Árpád, kollégiumvezető
Dr. Dzsula Marianna, kúriai bíró
Dr. Stark Marianna, kúriai tanácselnök
Dr. Simonné dr. Gombos Katalin, kúriai tanácselnök
Dr. Kalas Tibor, kollégiumvezető
Dr. Hajnal Péter, kúriai tanácselnök
Dr. Kiss Árpád Lajos, kúriai bíró
Dr. Fekete Ildikó Katalin, kúriai tanácselnök

Jogi szaknyelvi lektor:
Bódiné dr. Beliznai Kinga tanszékvezető egyetemi docens

A kiadó, szerkesztőség címe:
Kúria
1055 Budapest, Markó utca 16.
Kiadja:
Kúria – Werbőczy István Országbíró Kutatóintézet

A kiadásért felel: a Kúria Werbőczy István Országbíró Kutatóintézetének igazgatója

Megjelenik havonként.

ISSN 2786-3964 (Online)
